

... Începem cu autorul proiectului însuși?

Căci asupra faptului — după chiar definiția d-sale — nu începe nici o controversă.

Conform art. 3 din proiectul Pascu, cerem deci Parchetului din Iași (*locus regit actum*) să se sesizeze, trăgând la răspundere în fața justiției pe numitul dr. Giurge Pascu, profesor ordinar la Universitatea din ... Dresden, straja-meșter al filologiei românești și singurul plagiator cu proiect „într'o țară de cleptomani și haiduci“.

De celalt Parchet și tribunal, — al opiniei publice — ne îngrijim mai puțin: el a judecat de mult — și definitiv.

VI.

V. Bogrea.

Termeni pastorali de origine română în limbile balcanice.

Cu cât căutăm să pătrundem în viața pastorală a popoarelor din Peninsula Balcanică, cu care Români au venit în atingere în epoca lor de pribegie în această Peninsulă, cu atât găsim mai mulți termeni de origine română, termeni care dau mărturia cea mai sigură nu atât despre contactul Românilor cu acele popoare, cât mai ales despre influența pe care și Români au exercitat-o, în îndeletnicirea lor de căpetenie, păstoritul, asupra lor.

Deocamdată vom da aici doi dintre acești termeni, a căror origine românească pare neîndoialnică:

1. **gruševina** s. f. în dicționarul lui Karadžić este explicat prin *ugrušano slatko mljeko, koje se osobito pravi prvijeh dana kad se krava oteli*, adecă «lapte dulce mai gros (îngroșat), care se face, mai ales în primele zile, după ce vaca a fătat». Autorul dicționarului, după ce dă această explicare a cuvântului ne mai trimete la alte două forme: *grušavina* și *urda*. Dintre acestea, originea românească a lui *urdă* este cunoscută de mult; iar *grušavina*, care nu este decât forma originară a lui *gruševina*, în afară de însemnarea de mai sus, mai are și sensul secundar, de *jelo od jaja i mljeka*, „mâncare făcută din ouă și lapte“, va să zică tot un fel de preparat de lapte îngroșat (cu ouă). Acest *grušavina* este și el un derivat din verbul *grušati se* (refl.), care se întrebunează numai despre lapte și, după Karadžić, însemnează „gerinnen, coagulari“, adecă „a se închegă“. Rječnik, reproducând această formă din dicționarul lui Karadžić, o explică mai

pe larg¹ fără însă să aducă o modificare la înțelesul fundamental. Tot în Rječnik se încearcă a se da o explicare privitoare la originea lui. *Grušati* se aduce în legătură cu rădăcina *gruh* care trebuie să fie aceeași cu *gruhati*, cu un înțeles cu totul deosebit decât acela al lui *grušati*: Pe când *gruhati* este o derivatie onomatopeică și însemnează „krachen wie die Kanonen, tono“ (*gruhaiu topove* = bubuiie tunurile), după aceea „schlagen mit Krachen, percutio cum sonitu“, *grušati*, din contra, are înțelesul pe care l-am văzut mai sus și, prin urmare, n'are nimic a face, ca chestiune de origine, unul cu altul. De altfel cuvântul, fiind un împrumut vechiu, este foarte des întrebuiștat. Aceasta se poate vedea și din derivele lui cu mai multe prefixe: *progrušati* (despre lapte) „gerinnen, coagulari“ și (despre păr, barbă) „a se face cărunt, a încărunți, adecață atunci când *promiješale se bijele dlake sa crnima* „se amestecă perii albi printre perii negri“; *ugrušati se*, cu același înțeles.

Originea cuvântului trebuie căutată în forma română **îngroșă,-are**, (arom.) **ngrușă,-are** cu înțelesul de „a face sau a deveni ceva gros“, în special despre lichide (vin, lapte etc.). În Șezătoarea (III ^{71/8}) găsim explicat cuvântul *mleșniță* prin „lapte cu tocmagi, ori *lapte îngroșat* cu făină“. Forma *mleșniță* reprezintă un bulg. *mlěčník* (pl. *mlěčnítsi*) care tocmai însemnează un fel de „prăjitură preparată din lapte amestecat cu ouă“. Tot așa și sărbescul *mljećnica*, din care ar putea deriva direct cuvântul românesc, „eine Art essbaren Schwamme (Milchschwamm, Pfefferschwamm), lactarius piperatus“. La Marian (*Inmormântarea* p. 390) găsim același lucru: In comuna Pojorâta ... se trimit mai ales copiilor ulcele nouă pline cu *lapte* simplu sau *îngroșat* ... care se numește *mleșniță*. Dar cuvântul care dovedește până la evidență întrebuiștarea în limba română a unui derivat de la *gross* pentru însemnarea unui preparat de lapte este *grossior* „smântâna dulce mai ales de vacă, când începe a se prinde pe lapte, înainte de se a înăcrî laptele, caimacul laptelui dulce, nefierit și neinăcrit“. (Pușcariu, *Dicț. Limb. Rom.*). Cuvântul ar fi putut pătrunde în sărb. și prin Aromâni, deși trecerea lui *o > u* s'ar fi putut petrece și în sânul limbei sărbe.

¹ *Grušati* se o mljeku, kad se ono što je u řem tvrdo (sir, maslo) skupi zajedno od onoga što je žitko „despre lapte [se zice] când ceea ce este tare (brânză, grăsime) se adună la olaltă, despărțindu-se de ceeace este subțire“.

2. **bárzav,-a,-o** adj., încă un termen pastoral de origine română aflător în limba bulgară și limba sârbă. După dicționarul mai nou al lui Weigand, *bárzav* însemnează „grau, schwarz und weiss meliert“. După Gerov: *što ima běli i černi vlakna razměseni, siv, sur* „care are peri albi și negri amestecați, cărunt, sur“, mai departe „căruia i-a încărunt părul, adecă i-a albit întru câtva (komuto kosata e proměsila sir, pobělěla e několko).

In sărbește există cuvântul supt forma **barzast** adj., aproape cu același înțeles, întrebuințat, după Riječnik, atât în Serbia cât și în Dalmatia, despre capre: *koza barzasta* „capră cu părul sur“; *koza je barzasta, koja nije ni bijela ni šarena* „capra este barzastă, care nu e nici albă nici pestriță“. După Riječnik, de la *barzast* avem și câteva deriveate: *Bärzilo* „nume de țap“; după aceea *Bärzilovica* „nume de sat în districtul Belgrad“. Din acesta urmează deriveatele: *Barzilovac, Barzilovca*, nume de persoană, care sănt originari din *Bärzilovica*. Tot aşa: *Barzilovičanin* și *Barzilovičanka* „bărbat sau femeie originari din Barzilovica“.

Cel dintâi care s'a ocupat cu originea formei bulgare este Miklosich (EWS), aducându-l în legătură cu alb. *barθ* „alb“. Pentru formele sărbești avem mai întâi părerea din Riječnek, care îl derivă din ital. *verza* (român. *varză*) și în urmă de tot, pe aceea a lui P. Skok din *Archiv f. sl. Phil.* (Vol. XXXV p. 337—338). După Skok originea formelor sărbești este aceeași pe care a dat-o Miklosich pentru cuvântul bulgăresc, alb. *barθ*. Cu toate acestea, nici Skok, nici Miklosich, nu încearcă să ne lămurească asupra trecerii lui Θ (resp. δ) alb. în z. De altfel, nici definiția înțelesului dată de Riječnik nu este pe deplin lămurită. Acolo se explică prin „fulvus“, sărb. *kao zelenkast i crvenkast* „care dă în verde și în roșiu“. Numai citatul dat: *koza barzasta* ne duce direct la forma românească *capră barză*, lumnându-ne pe deplin asupra înțelesului formei sărbești.

Așadar, atât *barzast* cât și *barzilo*, sănt purtători ai același cuvânt românesc **barz,-ă** adj., mai vechiu, păstrat astăzi numai la Aromâni: *bardzu -ă* cu înțelesul „bălan“: *Capră bardză, multă bardză*, „capră, catăr bălan“. Cuvântul există și în megl. *bardza* „nume de capră“, dacor. *barză* id., despre cari vezi mai pe larg *Raporturile Albano-române* p. 517.